

EEN OPNAME-SESSION MET ALBERT

AYLER EN DON CHERRY

VN 5/12/64

Op maandag 9 november, 8 uur 's avonds in VARA-studio 5. Tenorist Albert Ayler, trompettist Don Cherry, bassist Gary Peacock en drummer Sonny Murray gaan opnamen maken voor Jazzmagazine. De overige aanwezigen, behalve de redactie van Jazzmagazine en imago-adviseur Paul Karting een handvol Nederlandse jazzmusici en fans, zijn in spanning. Het afgelopen weekende heeft Peacock drie keer een hevige aanval van zijn maagkwaal gehad en zondagmiddag deelde Murray plotseling mee vijftig gulden naar te willen hebben voor het optreden in Alkmaar. Karting weigerde dat, zodat er in 'Extase' aan de Bergerweg zonder drummer is gespeeld. Deze avond zijn de vooruitzichten echter beter; om wat over zeven was het hele kwartet in de studio om de instrumenten op te stellen en vast wat in te spelen.

De muziek van dit viertal breekt radicaal met een aantal traditionele stellingen die nu toe door de meeste avant-gardisten slechts aarzeland werden ondermijnd. De afgeleide relatie tussen thema en improvisatie die zij in stand houden, is een emotionele, de afkeer van het thema heeft invloed op wat er gaat volgen. Er bestaat nog wel een tempo, al wisselt dat vaak, maar er is geen sprake meer van een maatindeling. De drummer verdeelt de tijd in dat is alles; de gebruikelijke indeling in meer en minder geaccenteerde tijdsdelen wordt losgelaten. De bassist hoeft een vier in de maat meer te spelen of te suggereren, terwijl hij ook op geen enkele manier meer gebonden is aan de bij het thema gespeelde of gedachte harmonieën. De solisten beschikken dus over ongekende vrijheid, wat hun taak — anders dan men zou denken — zeker niet gemakkelijker maakt. Wanneer het thema gespeeld is, staan zij voor een volkomen lege die louter met eigen ideeën moet worden opgevuld. Het comfortabele, geroutineerde 'running the changes' (het oorspelen van het akkoordenschema) is voor hen niet meer mogelijk; alles moet uit de eigen inspiratie komen.

Op 10 over 8 deelt de technicus vanuit de controlekamer mee dat hij gaat snijden. Er wordt een kort stukje gespeeld en na te gaan of de balans goed is. De musici zetten 'Angels' in, een van de vijf Ayler-originals die vertolkt zullen worden. Don Cherry staat er betrekkelijk rustig bij; hij zakt alleen tijdens hoge passages soms even door de knieën. Hij is in zijn opstaan vaak het beschelden, lyrische te-

genwicht van een dominerende leider (Ornette Coleman, Sonny Rollins) geweest. Bij dit kwartet lijkt hij weer dezelfde rol te vervullen. Hij wisselt snelle, nerveuze notenreeksen af met rustige, sterk melodische passages. Ayler doet in zijn heftige bewegingen af en toe aan Johnny Griffin denken. Net als Griffin wekt hij de indruk dat hij zich voortdurend helemaal geeft. Hij gebruikt een ongewoon sterk, langzaam vibrato dat paradoxaal genoeg doet denken aan de eerste pogingen die men zo'n veertig jaar geleden deed om jazz op een saxofoon te spelen. Helemaal van deze tijd zijn Ayler's toon-experimenten, waarbij hij toch wel duidelijk door Coltrane en vooral Rollins beïnvloed is. Peacock's verbluffende snelheid, de moeiteloze manier waarop hij met dubbelgrepen werkt en de bijna ongelooflijke zekerheid waarmee hij ook de allerhoogste noten grijpt, bewijzen dat de technische ontwikkeling van het basspel in de VS de laatste jaren nog veel sneller is gegaan dan men in Europa vermoedde. Hij is een bijzonder begaafd begeleider; zonder zijn ideeën aan de solist op te dringen, ondersteunt Peacock hem met vindingrijke achtergrondfiguren van een buitengewone schoonheid. Sonny Murray maakt voortdurend heftige mondbewegingen en hij begeleidt zich zelf met een doordringend gezoom dat na verloop van tijd nogal gaat irriteren.

Na het tweede stuk, 'C. A. C.', wordt het resultaat van deze eerste set van de band terugbeluisterd. Don Cherry steekt een sigaret op en gaat op een van de afgedekte hammondorgels zitten. Ayler loopt rusteloos heen en weer. Peacock leunt over een vleugel en staart onafgebroken uit het raam. Murray staat met gebogen hoofd gespannen te luisteren. De muziek die uit de luidsprekers komt, is qua geluidsbalans veel beter dan de live-vertolkingen die we net hoorden (de in draadomroep-advertenties veel gebezigde term 'studioklank' blijkt nogal misleidend). Het wordt nu pas duidelijk hoe subliem Peacock eigenlijk wel begeleidt; Murray's opdringerige spel valt, met een sterk gereduceerd geluidsvolume, nog wel te genieten. Met een lang naklinkende basnoot komt het eind van de playback. Ayler daalt af uit de controlekamer, Cherry, naar later blijkt een verwed amateur-pianist, zet aan de vleugel Theolious Monk's 'Light Blue' in. Murray loopt, wat schokkende danspassen makend, naar de drums. Peacock zet zijn bas weer met de punt in een speciaal daarvoor neergelagd plank

je met gleuven. Cherry verwisselt de vleugel voor zijn pocket-trumpet, want er moet nog het een en ander worden opgenomen. Het derde stuk is 'Ghosts', een thema dat best een kinderliedje zou kunnen worden. Murray verliest al spoedig een van zijn sticks. Ayler brengt hem die netjes terug. Herman Schoonderwald en Ruud Jacobs horen Ayler's muzikale geweld tamelijk geamuseerd aan. Bassist Arend Nijenhuis luistert ernstig en wordt kennelijk volledig geboeid. Als het stuk uit is, begint Nijenhuis als enige te klappen, wat Don Cherry nogal wantrouwig doet omhijken. In de loop van het volgende nummer, Don Cherry's 'Infant happiness', verliest Sonny Murray vier keer een stick. Om 5 voor 9 wordt er weer een break genomen. Ayler verdwijnt naar boven. Cherry speelt nog wat Monk-piano, nu samen met Murray in de bovenhand. Er is minder aandacht voor de afgedraaide muziek dan de eerste keer. Paul Karting vertelt me dat Cherry zaterdag na het concert in Rotterdam nog twee uur lang piano heeft zitten spelen met plaatselijke musici op bas en drums. Murray begint vast zijn geleende drumstel in te pakken, maar er moeten nog twee stukken worden opgenomen zodat hij de zaak maar weer in elkaar zet. Don Cherry blaast, begeleid door Peacock, een langzame, vloeiende melodie. Zijn techniek is er, sinds hij bij Coleman begon, aanzienlijk op vooruitgegaan.

De laatste set wordt besloten met een Ayler-original die nog geen titel heeft. Cherry's solo tijdens dit stuk blijkt in grote trekken een herhaling van wat hij net in de pauze speelde. Zelfs in de free jazz komt het kennelijk voor dat een oorspronkelijke improvisatie langzamerhand een standaard-solo wordt. Om 5 over half 10 staan de vereiste 40 minuten muziek op de band. Peacock en Murray gaan nu definitief inpakken. Cherry zet zijn grasgroene tjsmuts op en haalt een bamboefluitje te voorschijn. Ayler draagt een lichtgele Russische muts. Redacteur Kees Schoonenberg komt vertellen dat tijdens de opname Paul Godwin toevallig de controlekamer binnenliep, uitriep: 'Wat is die bas zuiver!' en toen de rest van het Hollands Strijkkwartet ging halen.

De musici moeten nog betaald worden, wat leidt tot een kortstondige verwarring rond een al dan niet door Ayler ingevulde verdelstaat. Morgen zullen de leden van het kwartet elk hun eigen weg gaan.

Er is nu eenmaal in Europa (net als in de VS trouwens) maar bitter weinig werkgelegenheid voor dit soort groepen. Murray moet in Kopenhagen een plaatje maken. Cherry reist af naar Londen, Peacock gaat zich in Brussel onder doktersbehandeling stellen. Alleen Ayler heeft nog geen vastomlijnde plannen. Er wordt uitvoerig afscheid genomen.

Ayler rijdt met ons mee terug naar Amsterdam. Onderweg vertelt hij met enige trots dat Coltrane zijn laatste LP 'Spirits' voor de volle 40 minuten heeft gedraaid. Ayler blijkt helemaal niet op Mingus gesteld te zijn: 'Het is mij te commercieel. Ik heb nooit begrepen wat Dolphy bezielde bij hem te gaan spelen. Miles, Rollins, Coltrane, they know who's playing.' Hoewel op zijn eerste plaat twee Denen meespeelden, zou hij nu niet meer met Europese musici kunnen werken. Hij

vertelt dat hij zes maanden in Harlem heeft gewoond ('ken je het woord "tension"?'), en dat de meeste musici hem daar niet eens durfden komen opzoeken. 'Alleen Ornette kwam af en toe; die had er een meisje.' Zijn compositie 'Ghosts' is in die tijd ontstaan. Hij vraagt me plotseling wat voor platen ik heb. Mijn antwoord (een heleboel Parker, wat Mingus en Coltrane) schijnt hem nogal teleur te stellen. Ayler behoort kennelijk niet tot de musici die veel interesse opbrengen voor oudere (tegenwoordig een zeer betrekkelijk adjectief) jazzvormen.

Om kwart voor elf zetten we Albert Ayler af bij zijn hotel aan de Geldersekaade. Hij gaat eerst wat slapen en later misschien nog naar de Sheherazade. Het blijkt daar om een uur of half één zo deprimerend leeg, dat we wat katterig huiswaarts gaan.

BERT VULJSJE